

Ambasador Nusret Čančar spada u veterane bh. diplomacije. U Ministarstvu vanjskih poslova radi od 1994. godine. Bio je ambasador BiH prvo u Qataru, a potom u Ujedinjenim Arapskim Emiratima. Pri završetku prvog ambadorskog mandata u Dohi qatarski emir ga je odlikovao Ordenom za zasluge sa Poveljom, a za unapređenje bilateralnih odnosa. Prije diplomatske službe gospodin Čančar je dugo godina živio i radio u arapskom svijetu. U krugovima Islamske zajednice BiH, gdje je radio od 1989. do 1993. kao asistent na Fakultetu islamskih nauka na predmetu Povijest islamske kulture i civilizacije, ostao je upamćen kao inicijator i učesnik mnogih znanstvenih skupova o kulturnoj i političkoj povijesti islama i nacionalnoj emancipaciji Bošnjaka, od kojih je svakako najznačajniji međunarodni simpozij, a kasnije i zbornik radovao temi „Islamski fundamentalizam – šta je to?“ Nakon prvih demokratskih izbora u BiH bio je vrlo aktivan suradnik, a jedno vrijeme i urednik u političkim nacionalnim sedmičnicima „Muslimanski glas“ i „Ljiljan“.

Gospodin Čančar je na Sarajevskom univerzitetu završio studije filozofije i sociologije, a potom i arapskog jezika i književnosti. Bio je stipendista Vlade Egipta na Kairskom univerzitetu na specijalističkim studijama iz klasične islamske filozofije. Od 2005. radi u Ministarstvu vanjskih poslova BiH kao ambasador at large. Obnaša dužnosti nacionalnog koordinatora za odnose BiH sa Organizacijom islamske suradnje i nezidentnog ambasadora BiH za Albaniju. Njegova uža specijalnost koju iskazuje u javnom prostoru naše zemlje, suvremena politička povijest muslimanskog svijeta, kao i diplomatsko iskustvo stečeno na tom polju, preporučuju ga kao vrlo referentnog sugovornika o temi kojom se u ovom broju bavimo.

U BORBI ZA VLAST I DOMINACIJU U MUSLIMANSKOM SVIJETU ZLOUPOTRIJEBLJENA JE VJERA

Intervju sa
AMBASADOROM NUSRETOM ČANČAROM

Razgovarao:
Muhamed JUSIĆ

Sažetak

U ovom intervjuu, na pitanja o izgledima za rješenje sirijske krize, o odgovornosti međunarodne zajednice i regionalnih sila za događanja u Siriji, o realnoj opasnosti da se sunitsko-šiiitski konflikt nastavi produbljivati i da se on prelije i na neke druge muslimanske zajednice, odgovara Nusret Čančar, diplomata s dugogodišnjim iskustvom. Kao vrsni poznavatelj prilika u arapskim zemljama, u ovom intervjuu analizira promjene koje su posljednjih godina zahvatile područja Bliskog Istoka i Sjeverne Afrike, stanje arapskih nacija danas, te događaje i posljedice “arapskog proljeća”.

Poštovani gospodine Čančar, mnogo toga se promijenilo u onome što se zove arapskim, pa i islamskim svijetom, tj. na području Bliskog istoka i Sjeverne Afrike od kad ste se vi lično i profesionalno počeli zanimati za to podneblje. Koje su glavne promjene koje ste vi kao naš dugogodišnji ambasador i poznavalac prilika u tom dijelu svijeta uočili, naročito u kontekstu posljednjih dešavanja koja se eurocentrično nazivaju „arapskim proljećem“?

Da, promjene u arapskom i muslimanskom svijetu su ogromne, mada one poprilično kasne u odnosu na maticu društvenih pomjeranja u globalnom svijetu. U toj matici društveno-političkih promjena već odavno je palo na desetine totalitarnih i autokratskih režima diljem svijeta.

Ovdje je važno napomenuti da je cijeli arapski svijet nakon raspada Osmanskog carstva, a neki dijelovi još i ranije, sa izuzetkom dijelova današnje S. Arabije, pao pod kolonijalnu upravu evropskih država – nacija: V. Britanije, Francuske i Italije. Danas najbogatiji dio arapskog svijeta, pet država GCC – Zaljevskog vijeća suradnje – Kuwait, Qatar, Ujedinjeni Arapski Emirati, Bahrejn i Oman, nezavisnost su stekli tek 1971. godine. Kolonijalna uprava je ostavila vrlo duboke tragove u povijesti razvoja arapskih država. To je nekad bio jedinstven korpus arapskog svijeta koji je kolonijalnim programima velikih evropskih sila razbijen i usitnjen: fizički, po-

Najveće promjene u arapskom svijetu dogodile su se u svijesti ljudi, a izrazile se kroz pokret „arapsko proljeće“. Ljudi u arapskom svijetu stiču političko punoljstvo i iz pukih podanika vlasti pretvaraju se u građane, dakle, u građane kao politička bića sa sviješću o sebi i svijetu oko sebe. Oni zahtijevaju da vlade u njihovim državama budu izraz većinske volje građana, a ne nikako izraz volje apsolutističkog monarha, političkih oligarhija, vojnog establišmenta ili stranih sila. Prati ih vrlo jaka volja, samosvijest i samopouzdanje da mogu mijenjati svijet u kojem žive. Pri tome su se oslobodili straha od represije i iskazuju snažnu motiviranost da se žrtvuju na tom putu. Ta promjena nije jednokratni čin koji se odigrava u Libiji, Siriji ili Egiptu. Ta promjena je dobila i mentalnu dubinu i političku širinu u svijesti ljudi i ona je već proces koji se širi. Da se naslutiti da niti jedna arapska država neće biti pošteđena tog procesa promjena

litički, kulturno, pa čak i lingvistički, do apsurdna. Danas se jedan Alžirac i Iračanin vrlo teško mogu sporazumjeti na maternjem arapskom ukoliko nisu školovani u književnom arapskom jeziku. Mnogo im je lakše komunicirati na engleskom ili francuskom.

Čak i vrlo površan pogled na geografsku kartu suvremenog arapskog svijeta otkriva nam da tu nešto nije u redu. Granice među državama su prave linije, povučene kolonijalnim lenjirom, jer u povijesti arapskog svijeta tamo nikada nije bilo nikakvih državnih granica. Skorašnje međunarodne arbitraže u pograničnim sporovima između nekih arapskih država su pokazale da su državne granice crtane na osnovu koncesionih ugovora kolonijalnih kompanija za eksploataciju nafte sa lokalnim plemenskim poglavcima. Kasnije su teritorijalne granice koncesionih ugovora, uz potporu kolonizatora, pretvorene u međudržavne granice. Tako u Gulfu i danas srećemo apsurdne da je prostor npr. plemena Al-Quwari podijeljen u tri države, S. Arabiju, Emirate i Qatar, ili prostor plemena Al-Khalifa jednim dijelom ušao u sastav Qatara, a drugim u sastav Ba-

hrejna. Takvih primjera je na desetine u suvremenom arapskom svijetu.

Ako samo površno pogledamo šta se krije u dubinama zemlje ispod tako iscrtanih granica, otkrit ćemo džavolski osmišljen plan: tamo gdje ima najmanje stanovnika po četvornom kilometru, kriju se najveći prirodni resursi nafte i zemnog gasa. A na površini, to se vrlo zorno pokazuje u kvaliteti života tamošnjih ljudi: bruto društveni proizvod stanovnika Jemena po glavi stanovnika godišnje iznosi 2.500\$, a stanovnika Qatara 125 000\$, i najveći je u svijetu.

Tako kolonijalno definiran prostor, na tragu evropske vizije države-nacije, s predumišljajem je institucionalno izgrađivan u namjeri da kod tamošnjih arapskih plemena proizvede identitet nacije u evropskom smislu riječi. Tako smo dobili iračansku, kuvajcansku, saudijsku, sirijsku, jordansku, libijsku, alžirsku i ine nacije koje nisu izrasle iz prirodnog razvoja kolektivne svijesti naroda, jer za to nisu ni postojali elementarni prirodni i društveni preduvjeti. Svi oni govore istim jezikom, dijele istu kulturu, povijest, tradiciju i duhovnost, kao i geografski ambijent. Sve te tako uspostavljene države-nacije, od svog postanja su u permanentnim rivalstvima, sukobima i povremenim ratovima s ciljem zauzimanja teritorija susjeda, proširenja hegemonije jačih na račun slabijih, ili borbe protiv svojih građana, a zaradi pukog očuvanja vlasti.

Oprostite, ali kako objašnjavate da tako naopako postavljeno stanje arapskog svijeta može da traje tako dugo?

Svjedoci smo da može. Takvo stanje nije proizvod htjenja tamošnjeg naroda. Narod tamo ne bira vlade i vladare u demokratskim procedurama, na slobodnim izborima između više političkih opcija koje se kroz programe nude građanima. U monarhijama vlast se porodično nasljeđuje, a vlade kao izvršni organi vlasti su po pravilu izraz volje monarha. U jednopartijskim republikama vlade su izraz volje političkih oligarhija okupljenih oko predsjednika. U onim takozvanim demokratskim republikama sa razvijenim institucijama vladavine imate političku scenu koja je dosta slična onoj našoj iz doba SFRJ gdje je jedna ideologija vladajuća, a sva politička odstupanja od nje su kao i odstupanja Socijalističkog saveza, ili Saveza socijalističke omladine i drugih satelita u odnosu na politiku Saveza komunista. Naravno, takve sisteme karakterizira represija državnog aparata nad građanima, neograničena vlast tajnih policija i obavještajnih službi i kazneni pro-

U suvremenoj političkoj povijesti, više puta se pokazalo da oni koji žele vladati svijetom sami sebi pišu pisma i proturaju ih drugima na čitanje. A cilj je vrlo jasan: osujetiti procese koji im ne idu u korist. Zato „arapsko proljeće“, u recepsiju svijeta kojem se ono događa, treba ugurati kao imperijalistički zavjerenički izum.

Tačno je da se budućnost velikih nacija marljivo planira i one se žele ugraditi u tekuće procese i okrenuti ih u svoju korist. Pa onaj ko se detaljnije bavio suvremenom političkom poviješću Srednjeg istoka, sigurno se sreo sa političkim analizama, vrlo autoritativnih svjetskih instituta, o iranskoj revoluciji koje su „vrlo argumentirano“ tvrdile da su iransku revoluciju kreirali sami Amerikanci. U naravi moćnih je da tvrde da se bez njihove volje ništa značajno na planeti ne može ni dogoditi, kao što je u naravi slabih i naivnih da povjeruju u to

gon opozicije kroz uvođenja vanrednog stanja, kad god vladajuća vrhuška bude ugrožena. Zajedničko svima je politička dugovječnost vladara koji na fingiranim izborima dobijaju uvijek između 70 i 90% podrške glasača, a neki i 100%. Također, vladari i vladajuće oligarhije su se enormno obogatili kroz monopole, uzurpaciju položaja i korupciju, jer ne postoje nikakvi instrumenti civilne kontrole i transparentnosti u aktivnostima zvaničnika. To su vrlo zorno pokazali nedavni prevrati u Tunisu, Libiji i Egiptu. Zajednička karakteristika ovakvih režima je što svi imaju jake sponzore i pomagače među moćnim državama i svjetskim silama. Njihovi sponzori ne žele promjenu stanja u tim zemljama jer je to u direktnoj suprotnosti sa njihovim interesima. A ako se promjena nekim čudom ipak desi, kao u Alžiru 1990. ili u Egiptu 2011. i na vlast dođu neki politički nepodobni momci, onda se organizira vojni udar kako bi situaciju vratio u predašnje stanje.

I na kraju, dozvolite da odgovorim na posljednji dio vašeg prvog pitanja. Najveće promjene u arapskom svijetu dogodile su se u svijesti ljudi, a izrazile se kroz pokret „arapsko proljeće“. Ljudi u arapskom

svijetu stiču političko punoljstvo i iz pukih podanika vlasti pretvaraju se u građane, dakle, u građane kao politička bića sa sviješću o sebi i svijetu oko sebe. Oni zahtijevaju da vlade u njihovim državama budu izraz većinske volje građana, a ne nikako izraz volje apsolutističkog monarha, političkih oligarhija, vojnog establišmenta ili stranih sila. Prati ih vrlo jaka volja, samosvijest i samopouzdanje da mogu mijenjati svijet u kojem žive. Pri tome su se oslobodili straha od represije i iskazuju snažnu motiviranost da se žrtvuju na tom putu. Ta promjena nije jednokratna čin koji se odigrava u Libiji, Siriji ili Egiptu. Ta promjena je dobila i mentalnu dubinu i političku širinu u svijesti ljudi i ona je već proces koji se širi. Da se naslutiti da niti jedna arapska država neće biti pošteđena tog procesa promjena.

Na čemu temeljite tu vašu procjenu?

Svako onaj ko u posljednjih dvadesetak godina čita arapske novine, gleda arapske TV, posmatra razvoj kulturnih i političkih trendova među arapskim elitama i pije čaj sa pripadnicima vrlo raznolikih društvenih profila u arapskom svijetu, od hadžija po kafanama, trgovaca na suku, ribara, pa do biznismena, akademika i političara, primijetit će da se taj svijet u svijesti promijenio. Tome je neizmjereno doprinio ubrzan razvoj komunikacijskih tehnologija, prvenstveno satelitskih televizija i interneta koji se režimski više ne daju kontrolirati. Svima je dostupno sve i svako bira ono što želi. Arapi su u ovoj globalizaciji, rekao bih, izabrali sebe.

Možda bi se i mogli složiti s vama, ali u svjetskoj političkoj analitici, a i kod nas u BiH, postoje i drugačije procjene ovih događaja. Mnogi ih tumače kao sofisticirano osmišljen scenario svjetskog imperijalizma za novu uredbu svijeta, tzv. novi svjetski poredak, u kojem bi arapski svijet arapskim proljećima i revolucijama bio dodatno oslabljen i pripremljen za nova desetljeća zapadne eksploatacije. Kako to komentirate?

Tačno je da tzv. „arapsko proljeće“ zaokuplja globalnu pažnju i da se na različitim dijelovima svijeta sreću vrlo različita tumačenja jer je to fenomen koji bi mogao narušiti i promijeniti geo strateške markere moćnih političkih igrača na svjetskoj sceni. Posebno kad je u pitanju energetska politika, jer dobro kreirana i zaštićena energetska politika znači i siguran tempo razvoja i privrednog rasta, a na to su zapadne ekonomije danas vrlo osjetljive. Isto

tako na to je osjetljiva i Kina. I ona je vrlo zainteresirana strana u ovoj globalnoj igri. Dostupnost dovoljne količine energenata relativno jeftine cijene, za Kinu znači kontinuirani privredni rast i dolazak na prvo mjesto svjetske ekonomije, a u globalnom svijetu ekonomska moć je mjera svake druge moći. Znači, u suvremenoj političkoj povijesti, više puta se pokazalo da oni koji žele vladati svijetom sami sebi pišu pisma i proturaju ih drugima na čitanje. A cilj je vrlo jasan: osujetiti procese koji im ne idu u korist. Zato „arapsko proljeće“, u recepsiju svijeta kojem se ono događa, treba ugurati kao imperijalistički zavjerenički izum.

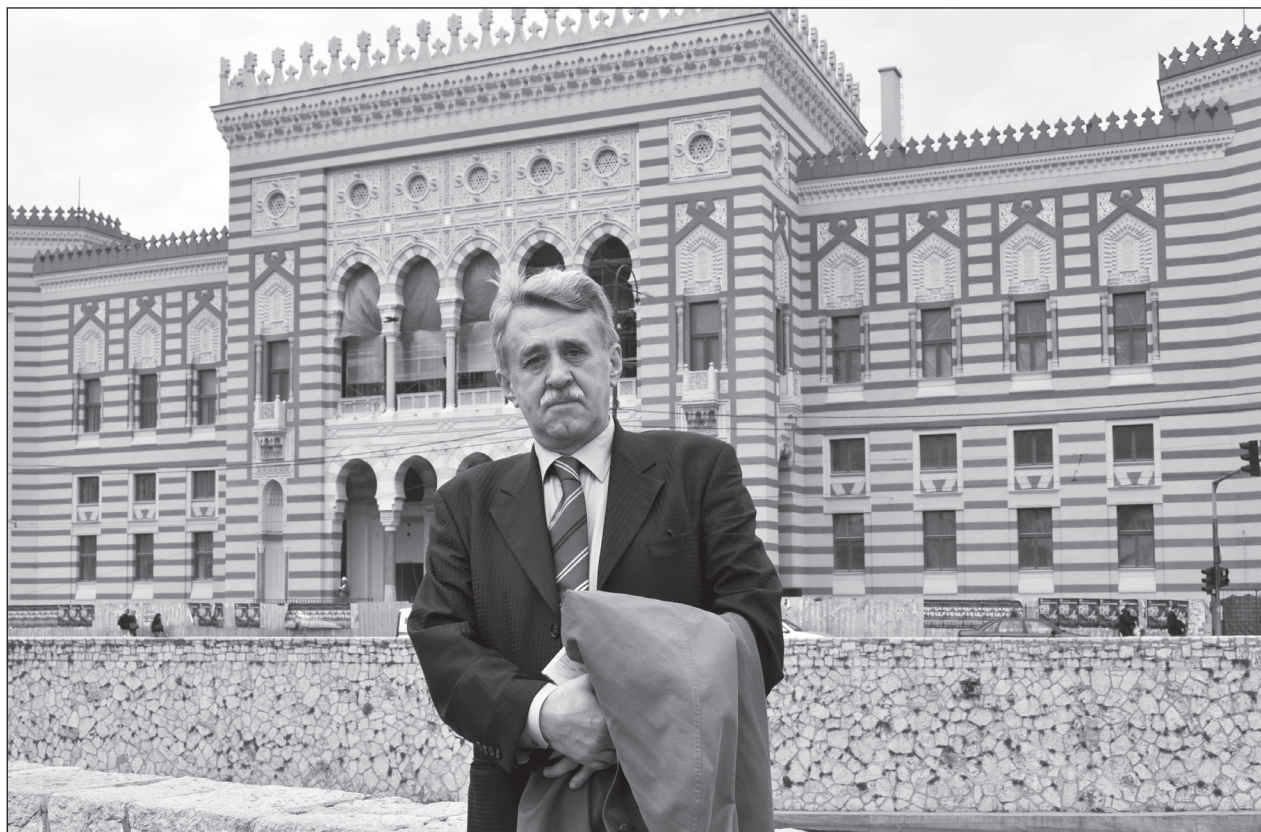
Tačno je da se budućnost velikih nacija marljivo planira i one se žele ugraditi u tekuće procese i okrenuti ih u svoju korist. Pa onaj ko se detaljnije bavio suvremenom političkom poviješću Srednjeg istoka, sigurno se sreo sa političkim analizama, vrlo autoritativnih svjetskih instituta, o iranskoj revoluciji koje su „vrlo argumentirano“ tvrdile da su iransku revoluciju kreirali sami Amerikanci. U naravi moćnih je da tvrde da se bez njihove volje ništa značajno na planeti ne može ni dogoditi, kao što je u naravi slabih i naivnih da povjeruju u to. Ili, da spomenem i drugi slučaj. Naša javnost je odskora mogla čitati objavljene dokumente u knjigama Williama Engdala. Jedan od njih tretira razvoj Brazila kao potencijalnog konkurenta SAD. Navodno je neki američki institut šezdesetih godina izradio studiju o depopulaciji Brazila koja bi se trebala implementirati kroz genetski modificirani kukuruz, koji Brazilci obilato konzumiraju kroz kokice, a dužom upotrebom izaziva sterilitet. Naravno da je Brazil nastavio demografski i ekonomski rast i od tada dva puta premašio u studiji zacrtanu granicu. U svjetskoj politici mnogo se planira, ali se planirano malo ostvaruje, a u ovo naše vrijeme sve manje. Možda je za to najbolji primjer Irak Zapadnom vojnom intervencijom trebao je biti transformiran u demokratsku državu koja će biti brana širenju iranske dominacije u regionu, a desilo se upravo suprotno.

Mnogi su problemi i izazovi s kojima se suočavaju arapske zemlje, ali trenutno je najgora situacija u Siriji gdje je, prema informacijama UN-a, stradalo preko 100 000 ljudi, milioni su raseljeni, a prema brojnim međunarodnim i tamošnjim izvorima hemijsko oružje je korišteno čak 14 puta, posljednji put u predgrađu Damaska sa stravičnim posljedicama. Kakvi su izgledi za mirno, ili bilo kakvo drugo, rješenje sirijske krize?

Na valu „arapskog proljeća“ protesti i demonstracije protiv Asadovog basističkog režima započeli su i u Siriji prije dvije i pol godine. Kao i u Libiji, režim je na demonstracije odgovorio oružjem policije i vojske, a posljedice su bile stotine poginulih u redovima demonstiranata odmah na početku protesta. Zatim su protesti prerasli u oružanu pobunu opozicije protiv režima. Formirano je opoziciono Sirijsko nacionalno vijeće u egzilu koje pokušava politički koordinirati borbu protiv režima u Damasku. Upravo s tim formirana je i Slobodna sirijska vojska od dezertera iz regularne vojske i sirijskih građana spremnih za oružanu borbu. Zapadni svijet, predvođen SAD i EU, priznao je politički legitimitet Sirijskom nacionalnom vijeću i Slobodnoj sirijskoj vojsci, ali im je uskratio potrebnu vojnu i finansijsku pomoć. Muslimanski suniti svijet, predvođen Turskom i S. Arabijom, učinio je isto, ali je bio mnogo izdašniji u vojnoj i finansijskoj pomoći sirijskoj opoziciji. Odmah potom borbe su se u Siriji rasplamsale i prerasle u stravičan građanski rat. Iran, Rusija i Kina rezolutno su stali na stranu Asadovog režima. Svi dosadašnji pokušaji diplomatsko-političke medijacije za mirovno rješenje sukoba kroz Vijeće sigurnosti UN nisu dali nikakve rezultate. Rusija i Kina vetom sprječavaju uvođenje bilo kakvih kaznenih sankcija protiv Asadovog režima. Rusija kontinuirano opskrbljuje sirijski režim potrebnim naoružanjem i municijom, i ne samo ona.

S druge strane, stravične scene ubijanja i masakriranja civila u sirijskim gradovima i selima medijski su vrlo agresivno i znalački korištene da su proizvele opću solidarnost i suosjećanje sa žrtvama. Ta solidarnost je proizvela sasvim konkretna i organizirana nastojanja islamističkih grupa diljem muslimanskog svijeta. Formirani su brojni gerilski borbeni odredi koji su pohrlili u Siriju kako bi se borili protiv Asadovog režima. Prema zapadnim izvorima, na sirijskom ratištu učestvuju dobrovoljci iz najmanje 29 država, a prema zvaničnim sirijskim iz 83 države. Procjenjuje se da u Siriji protiv Asadovog režima ratuje oko 40 hiljada gerilaca raspoređenih u različite borbene grupe, sa vrlo različitim ideologijskim i političkim *backgroundom*. Svaka od tih borbenih grupa ima svoje sponzore i logistiku van Sirije, a neke od njih su bolje naoružane i više motivirane za borbu od Slobodne sirijske vojske. Na Zapadu postoji bojazan da bi proislamističke grupe mogle prevagnuti u sirijskom ratnom galimatijasu, pa zbog toga oklijevaju u pružanju značajnije vojne pomoći, ili eventualnoj vojnoj intervenciji.

Sirijski slučaj je već dobroano zapušten i neodoljivo podsjeća na španjolski građanski rat iz 1936. godine u kojem su se za vlast borili fašisti i komunisti. Kapitalistički svijet je podržavao Frankove fašiste, a socijalistički komuniste. I u španjolski građanski rat su hrlile hiljade dobrovoljaca sa raznih strana svijeta pokrenute idejom „internacionalne proleterske

solidarnosti“, pa i sa ovih naših prostora. Ishod je poznat kao i ono što je poslije uslijedilo. Španjolski građanski rat je bio predigra za Drugi svjetski rat. Molimo Boga i nadajmo se da sirijski slučaj ne bude predigra za novi svjetski rat.

Sirijski građanski rat je izuzetno opasan za muslimanski svijet jer u sebi krije klice općeg sukoba sunita i šiita. Iranska država pruža bezuvjetnu podršku i pomoć Asadu zato što se njegov režim temelji na manjinskoj vlasti alevita, šiitske sekte koja je manjina u sirijskom društvu, svega oko 10% ukupne sirijske populacije. Ta podrška je bila neupitna i pret hodnom sirijskom predsjedniku Hafizu, Bašarovom ocu, uprkos njegovim zločinima nad civilima Hamme, sunitima, kada je osamdesetih godina prošlog stoljeća vojska ubila preko 30 hiljada ljudi. U sirijski građanski rat je na strani Asadovog režima involviran i libanonski Hizbulah, šiitska partijska vojska iz susjedne zemlje, što ovaj sukob dodatno usložnjava. Za muslimane generalno, a za veliku iransku naciju posebno, sramno je da se hegemonija nad nekim prostorom osigurava masakrima i pomorom nedužnih civila, djece, žena i staraca kakvu smo nedavno gledali u predgrađima Damaska.

Kako sada stvari stoje, za Siriju ne postoje dobra rješenja. Borbena prevlast jednog tabora nad drugim, bez obzira ko bio u pitanju, sirijskim građanima neće donijeti mir i sigurnost. Iz povijesti ovog prostora znano je da stotine hiljada uništenih nevinih života i desetine razorenih sela i gradova pokreću revanšizme i odmazde....

Kolika je odgovornost međunarodne zajednice i regionalnih sila za sve što se događa u Siriji?

Njihova odgovornost je ogromna. Zapadne sile koje su vojno intervenirale u Libiji hipokrizijski su ustuknule u Siriji i kompromitirale zvanično objavljeni razlog libijske intervencije: zaštita civila od odmazde diktatorskog režima i zaštita njihovog prava na izgradnju demokratskog društva. Pokazalo se da je glavni razlog zapadne intervencije bio libijska nafta. No, ne treba sumnjati da će libijski narod dugoročno profitirati od te intervencije. U Siriji je Bašarov diktatorski režim još i prije upotrebe bojnih otrova počinio stravične zločine nad svojim građanima upotrebom konvencionalnog oružja sa žrtvama od preko 100 hiljada duša. Uprkos svemu, to nije dovoljno jak razlog za zapadnu vojnu intervenciju zato što se Zapad pribojava da bi vlast u Siriji posli-

je vojne intervencije mogli preuzeti islamisti. A sa islamistima se još ne zna kakav bi odnos mogli imati prema Izraelu. Da stvar bude gora, u Siriji se ne bi mogao izvesti vojni udar, jer bi regularna sirijska vojska padom režima bila uništena.

Regionalne sile, Turska, Iran i S. Arabija su zainteresirane i svaka na svoj način involvirane strane u sirijskom građanskom ratu. Porazno je i obeshrabrujuće za budućnost ovih država da nisu uspjele izgraditi zajedničku platformu nastupa prema sirijskom režimu, s ciljem spašavanja naroda od pogibelji. Svaka od ovih država ima dovoljno i vojnih i finansijskih kapaciteta za takvu misiju. Udruženim snagama one bi sa lakoćom mogle zaustaviti bratoubilački građanski rat i pristupiti izgradnji trajnog mira. Čak i pod pretpostavkom da se dogodi najavljena zapadna vojna intervencija protiv sirijskog režima, time se ne postiže mir u ovoj zemlji. Ko će na terenu razdvojiti zaraćene strane, razoružati brojne gerilske grupe, ko će održavati mir dok se ne provedu slobodni parlamentarni izbori i uspostavi nova vlast? Teško je i zamisliti da će zapadne sile u sirijski džehenem poslati 100 ili 200 hiljada vojnika, ali je jednako teško zamisliti, a možda i teže, da će to uraditi Turska, Iran i S. Arabija. Mada je najprirodnije da to urade upravo ove tri države. Takva misija bi bila najstabilniji polog za izgradnju povjerenja među njima i otvorila bi nove perspektive za regionalnu suradnju bez uplitanja kolonijalnih gospodara. U protivnom, sirijski slučaj je predodređen da bude predigra za opći rat između sunita i šiita u kojem zasigurno svi gube.

Drugo, ništa manje značajno, krizno žarište je Egipat. Mnogi se plaše da bi simpatizeri svrgnutog predsjednika Muhameda Mursija, bez obzira dolazili iz pokreta Muslimanska braća ili ne, mogli izvući opasne zaključke da za njih nema demokracije i da promjene ne mogu doći mirnim putem kroz demokratske procese, što bi ih gurnulo ka radikalizmu, pa možda i militarizmu. Koliko su takvi strahovi opravdani?

Vojni puč u Egiptu, nažalost, otvara i takve mogućnosti. U pozadini se da naslutiti da egipatski generali takvo što i priželjkuju. Kako je inače moguće objasniti njihovu spremnost da u jednom danu na kairskim trgovima ubiju oko 2000 demonstranata? Zločini i brutalnost su sračunati da izazovu sličnu reakciju militanata, ukoliko oni tamo postoje, a kako bi opravdali razlog vojnog puča i dodatnu upotrebu vojne sile. Srećom, takvo što se do sada

nije dogodilo. Muslimanska braća, koja su vojnim pučem svrgnuta sa vlasti, nisu pozvali na oružani otpor. Upravo suprotno, pozvali su na nastavak mirnih protesta građana radi povratka legitimiteta demokratski uspostavljenih institucija države: ustava, parlamenta, predsjednika i vlade u Egiptu. Pokazalo se da taj poziv građani respektiraju i odazivaju mu se. Stotine hiljada egipatskih građana u urbanim sredinama svakodnevno mirno demonstriraju i uzvikuju da ne žele vlast vojne hunte. Opasnost se krije u udaljenim egipatskim provincijama, poput Sinaja, gdje se aktiviraju borbene grupe i diverzija- ma atakiraju na egipatsku vojsku i vojnu infrastrukturu. U urbanim sredinama do sada, uglavnom, nije bilo organiziranih oružanih sukoba sa vojskom, što ohrabruje...

Nakon svega što se dogodilo u Egiptu, kako procjenjujete dalji razvoj događaja?

Pa iz iskustva je poznato da vojni udari ne rješavanju društvene protivrječnosti ni u jednoj državi. Oni ih na vrlo kratko vrijeme samo zamrzavaju. Egipt je u vrlo dubokoj političkoj i ekonomskoj krizi i podjelama. Naciji od skoro 90 miliona stanovnika nedostaju osnovna finansijska sredstva da bi društveni život uopće funkcionirao, počevši od opskrbe hljebnim brašnom do motornih goriva, rezervnih dijelova i repromaterijala za industriju. Egipatska turistička privreda radi jedva sa 30% kapaciteta. Plinovod kojim se Izrael opskrbljuje egipatskim zemnim gasom više ne radi nego što radi, jer je izložen stalnim diverzijama na Sinaju. Jedina privredna grana koja radi istim kapacitetom jeste brodski promet kroz Sueki kanal. Oko 3 miliona Egipćana koji rade van zemlje povlače svoje depozite iz egipatskih banaka, a porodicama u domovini šalju minimum, tek toliko da bi preživjeli. Zemlja je već dugo u kroničnoj nestašici konvertibilnog novca. Tih 11 milijardi dolara koje su obećali S. Arabija, Kuwait i Emirati Egiptu je dovoljno za otprilike 6 mjeseci. Čak ni duplo veća pomoć ne rješava problem ukoliko se u egipatskoj ekonomiji ne pokrenu unutarnji mehanizmi koji će je dovesti u stanje samoodrživosti. Analitičari egipatske scene procjenjuju da se ekonomska kriza pod vojnom huntom samo produbljuje. Glad i neimaština koji kucaju na vrata Egipćana, brišu ideološke i političke razmirice i njihov gnjev sve više upravljaju ka vojnom upravitelju zemlje. Zato je za očekivati da će se generali polagano izvlačiti iz te odgovornosti i prebacivati je na civilnu vlast, makar ona bila i marionetska...

Mislite na ovu privremenu strukturu civilne vlasti koju su oni uspostavili?

Da, upravo na tu, i vojska će je maksimalno isturati sve dok oni imaju bilo kakvu prođu. Procjenjuje se da vojna uprava u Egiptu ne može potrajati dugo i da će se morati organizirati novi parlamentarni izbori.

Da li imate informacije kako izgleda sadašnja politička scena u Egiptu?

Pa prema analizama arapskih, ali i zapadnih medija, egipatska politička scena je duboko podijeljena. Tu se jasno ocrtavaju tri politička bloka: blok Muslimanske braće, radikalni selefistički blok i sekularističko liberalni blok. Nijedan od ovih blokova nema većinsku podršku građana. Blok Muslimanske braće je neznatno oslabio, ali se procjenjuje da oni još uvijek uživaju podršku oko 40% građana i ukoliko dekretom vojne uprave ne budu zabranjeni, bit će vrlo značajan faktor u svakoj budućoj vladi Egipta. Odnos političkih snaga na egipatskoj sceni pokazuje da će svaka buduća vlada biti koalicija više političkih opcija.

U Tursku se dugo upire prstom kao na primjer uspješne demokratizacije, pa čak i „kohabitacije islama i demokratije“, ali i ekonomskog rasta i relevantne političke stabilnosti u tom dijelu svijeta. Onda su uslijedile demonstracije u Istanbulu i sve ono što ih je pratilo. Kuda ide Turska i da li će i ona biti uvučena u vrtlog previranja koja razaraju njene južne susjede, Siriju i Irak?

Turski primjer društvenih reformi, desetogodišnjeg rasta i stabilnosti na najboljem je putu da obori zapadnjački stereotip o inkompatibilnosti islama i demokratije, koji i vi implicirate u vašem pitanju. Svako onaj ko ozbiljno i odgovorno čita izvore islama i ko nepristrasno analizira Poslanikovu praksu, vidjet će da je demokratija imanentna izvornoj muslimanskoj političkoj praksi. Poznato je da poslanik Muhammed a. s. ni na samrtničkoj postelji nije htio nominalno, čak ni preporučiti ko bi trebao da ga naslijedi. Htio je da tu odluku donese zajednica koju je vodio i u koju je imao puno povjerenje. Poznato je također da se tada začela i prva klica šizme u islamu, odnosno kasnije razvijenog šiizma. Dakle, prve podjele u muslimanskoj zajednici desile su se zbog kontrole vlasti, a ne zbog religijske dogme. Isti su razlozi i suvremenih podjela i trvenja.

Dio Poslanikovih najbližih sljedbenika je smatrao da to treba biti neko iz njegove porodice, njemu najbliži – dakle Alija, njegov amidžić i istovremeno zet, jer Poslanik za nasljedstvo nije imao sinova, a ni braće. To je bila uobičajena praksa tog vremena. No, Poslanik očito nije tako mislio. Drugim jezikom kazano, porodica i krv, sami po sebi, nisu dovoljna preporuka za politiku, vlast i vladanje. Druga je stvar što je politička povijest islama kasnije krenula drugim putem. Ako bi prirodu islamske vladavine, onakve kakva je postojala u Poslanikovoj praksi, željeli definirati terminima moderne političke znanosti, onda sasvim opravdano možemo kazati da je to većinska volja zajednice – dakle demokracija, i opća javna stvar – dakle republika. Toliko o islamu i demokraciji.

Što se tiče Turske i njene izgledne budućnosti, valja najprije znati sljedeće: Turska je za posljednjih osam godina svoj bruto društveni proizvod povećala za skoro četiri puta. 2004. godine turski GDP je iznosio 302 milijarde \$, a 2012. on je iznosio 1.125 milijardi \$. Ako se u vidu ima činjenica da Turska nema nafte i zemnog gasa, resursa koji obezbjeđuju najbržu akumulaciju kapitala, onda je turski ekonomski rast ravan čudu. Izuzimajući Kinu, to je najveći i najbrže ostvareni ekonomski rast u ovom našem vremenu. Normalno, tako impozantan rast izaziva podozrenje i strahove, posebno u Evropi. Turske reforme, privredni rast i stabilnost ostvareni su na političkom programu Partije pravde i razvoja Redžepa Tajjiba Erdogana. Taj politički program, koji ima stabilnu podršku turskog biračkog tijela od skoro 50%, usmjeren je na moralnu obnovu turskog društva, uspostavu zakonitosti, pravde, reda i rada, a sve na temeljima muslimanske tradicije ovog velikog naroda i postignuća suvremene znanosti. Aktuelna turska administracija na dobrom je putu da riješi kronične protivrječnosti turskog društva, smanjenje na podnošljivu mjeru razlika između bogatih i siromašnih i funkcionalnu integraciju Kurda u tursko društvo kroz garantiranje manjinskih prava kurdske zajednice. U unutarnjoj političkoj praksi turske države prije Erdogana, kurdsko pritanje je bilo tabu tema i država se prema njemu odnosila uglavnom represivno. Rigidno nacionalno-nacionalistički koncept centralizirane turske države nije ostavljao prostor brojnim etničkim manjinama u turskom društvu da se identificiraju sa turskom državom, a posebno Kurdima. Kroz politički program AKP taj prostor se otvara u politici ravnomjernog regionalnog ekonomskog razvoja i integracije političkih partija sa kurdskim predznakom u parlament. Erdoganov politički program od Turske je napravio

Sirijski građanski rat je izuzetno opasan za muslimanski svijet jer u sebi krije klice općeg sukoba sunita i šiita. Iranska država pruža bezuvjetnu podršku i pomoć Asadu zato što se njegov režim temelji na manjinskoj vlasti alevita, šiitske sekte koja je manjina u sirijskom društvu, svega oko 10% ukupne sirijske populacije. Ta podrška je bila neupitna i prethodnom sirijskom predsjedniku Hafizu, Bašarovom ocu, uprkos njegovim zločinima nad civilima Hame, sunitima, kada je osamdesetih godina prošlog stoljeća vojska ubila preko 30 hiljada ljudi. U sirijski građanski rat je na strani Asadovog režima involviran i libanonski Hizbulah, šiitska partijska vojska iz susjedne zemlje, što ovaj sukob dodatno usložnjava. Za muslimane generalno, a za veliku iransku naciju posebno, sramno je da se hegemonija nad nekim prostorom osigurava masakrima i pomorom nedužnih civila, djece, žena i staraca kakvu smo nedavno gledali u predgrađima Damaska. Kako sada stvari stoje, za Siriju ne postoje dobra rješenja. Borbena prevlast jednog tabora nad drugim, bez obzira ko bio u pitanju, sirijskim građanima neće donijeti mir i sigurnost.

društvo regionalne stabilnosti i najbrže rastuću regionalnu silu, političkog i ekonomskog lidera u muslimanskom svijetu. Uprkos globalnoj ekonomskoj krizi i recesiji u euro zoni, Turska nastavlja ekonomski rast koji je i prošle godine iznosio 3.2%.

Ekonomska moć države radikalno je promijenila i njen vanjskopolitički imidž, posebno u arapskom svijetu. Turska se pokazala kao bezrezervni pomagač demokratskih promjena u arapskom svijetu u liku „arapskog proljeća“. Njene kompanije sa lakoćom dobijaju velike infrastrukturne projekte vrijedne milijarde dolara diljem muslimanskog svijeta, od Magreba do Kazastana, a koji su nekada bili rezervirani za zapadne kompanije. Turske robe, kao i kineske, sa tržišta muslimanskog svijeta sve više potiskuju robe iz razvijenog zapadnog svijeta. Tur-

Prevenciju daljeg širenja sunitsko-šiiitskih animoziteta i sukoba iz građanskog rata u Siriji najbolje mogu izvršiti tri regionalne sile, Turska, Iran i S. Arabija. Borba za vlast i dominaciju na pojedinim geografskim prostorima u muslimanskom svijetu upregnula je i zloupotrijebila vjeru i mezhebske razlike. U Siriji se preko krvi sirijskog naroda sukobljavaju i lome interesi ove tri regionalne sile, kao i globalni interesi Istok – Zapad. Potrebno je da to naša javnost razumije.

Što se BiH tiče, ne vidim nikakvu opasnost od širenja sunitsko-šiiitskog animoziteta. Na koga bi se taj sunitski animozitet prema šiitima širio, ovdje u BiH? Šiitska tradicija vjere kod nas nikada nije bila društveno etablirana. Ne postoje šiitske institucije u strukturi Islamske zajednice, a ni u široj društvenoj zajednici, kao ni sljedbenici šiizma, izuzev nekoliko pojedinaca i jednako minorne grupe sunitskih simpatizera šiizma.

ski visoki zvaničnici su rado viđeni gosti u većini muslimanskih metropola. Od Turaka se želi učiti, a i oni sami su vrlo vješti trgovci i sponzori većine tekućih promjena u ovom dijelu svijeta.

Interesantno je osmotriti izraelsku recepciju narastajuće turske moći u arapskom svijetu, a koja se s vremena na vrijeme pojavi u izraelskoj štampi. Izraelci sa zabrinutošću konstatiraju da je Turska postala lider muslimanskog svijeta, da sve značajnije liderski samostalno oblikuje arapsku i muslimansku političku scenu u međunarodnim odnosima, da pruža političku potporu i pomoć islamističkim pokretima, a što je, prema njihovom mišljenju, prepreka nastojanjima međunarodne zajednice da se na Srednjem istoku obezbijedi regionalna stabilnost i ekonomski prosperitet. Pojedini izraelski analitičari upozoravaju da je krajnje vrijeme da se prekine turska podrška Muslimanskoj braći u Egiptu i drugim islamističkim režimima i da se osujeti strategijska dubina njenog uticaja na muslimanski svijet. Također upozoravaju da ubrzani turski ekonomski rast nema pozitivan efekat na očuvanje regionalne stabilnosti i da taj rast

treba usporiti. Slično podozrenje srećemo i u evropskoj javnosti. Francuska štampa vrlo često producira turkofobične procjene i analize u kojima prognozira da će turski ekonomski i demografski rast poremetiti balans političke moći velikih evropskih nacija, posebno ako bi Turska postala punopravnom članicom Evropske unije.

Na tom tragu treba posmatrati lještošnje proteste i nemire u Istanbulu i drugim turskim gradovima. Jednostavno, Turska postaje suviše moćna u regionu i treba joj namjestiti scenarij u kojem će se zabaviti sama sobom, umjesto da se bavi susjedima, arapskim svijetom i kavkaskim regionom. To je ionako odavno monopol velikih sila.

S druge strane, s vana se da primijetiti da turski *leadership* pomalo počinje biti opijen svojim uspjesima, i s vremena na vrijeme neoprezan u rješavanju zahtjeva političke opozicije i civilnog društva. Manje represije, a više taktičnosti, političke mudrosti i kreativne političke medijacije u odnosima sa opozicijom, Turskoj može biti samo od koristi. Čini se da su to oni iz lještošnjih nemira naučili.

Građanski rat u Siriji i sektaške borbe u Iraku imaju vrlo negativne posljedice na tursko društvo. Najprije ekonomske, jer su ove dvije države već tradicionalna tržišta za turske robe i preferirane destinacije za njene moćne kompanije u izvođenju velikih infrastrukturnih projekata. Također, one su i najbliže susjedstvo iz kojeg se Turska po najpovoljnijim cijenama opskrbljuje energentima. Iz tih razloga Turska je vrlo zainteresirana i ulaže maksimalne napore da se tamo postigne mir i stabilnost.

Na drugoj strani, sektaške borbe između sunita i šiita u Siriji i Iraku nagrizaaju i unutarnju strukturu turskog društva. Alevitska zajednica u Turskoj, kojoj otprilike pripada oko 20% ukupne turske populacije, sve više ne odobrava zvaničnu politiku turske države prema Asadovom režimu u Damasku, jer je Sirija jedina država gdje aleviti drže vlast. Sličan odnos imaju i prema sektaškim nemirima u Iraku gdje se solidariziraju sa politikom šiitske zajednice. Do sada su te tenzije držane pod kontrolom, a ponajprije, rekao bih, zahvaljujući relativno dobrim odnosima Turske sa Iranom. Procjenjuje se da bi poremećaj tursko-iranskih odnosa, u napetoj situaciji u regionu, mogao ugroziti relativno harmonične osnose između alevitske i sunitske zajednice u Turskoj.

Nedavno smo i u bh. javnom prostoru bili svjedoci dešavanja koja bi se mogla okarakterizirati kao pokušaj stvaranja sunitsko-šiiitskog animoziteta i na našim prostorima. Koliko je realna opasnost da se sunitsko-šiiitski konflikt

nastavi produbljivati i da se on prelije i na neke druge muslimanske zajednice, pa i na ovu našu?

Već smo naprijed konstatirali da se podjele i animoziteti u muslimanskoj zajednici, kako onoj prvotnoj u Poslanikovo vrijeme, tako i u ovoj današnjoj, ne dešavaju zbog religijsko-teoloških razloga, nego zbog interesa – a vlast je kuća svih interesa. Samo naivni neće povjerovati u to. Pa zar vi možete povjerovati da aleviti u Siriji progone sunita samo zato što su ovi suniti? Ne, razlog je sasvim bizaran. Aleviti kao izrazita manjina imaju vlast, privilegije, i monopole koje žele po svaku cijenu zadržati, na isti način kao što sunita u Bahreju, koji su izrazita manjina, žele po svaku cijenu zadržati vlast u totalitetu nad šiitskom većinom. Bizarni razlozi zaštite privilegija i monopola vlasti maskiraju se sektaško-religijskim razlozima. To je vrlo brutalna politizacija vjere i mezheba za dnevno-političke potrebe. Pa kako razumjeti jednako brutalne sukobe u jednonacionalnim, jednokonfesionalnim i jednomezhebskim društvima, poput Tunisa i Libije. Svugdje se radi o uzurpaciji vlasti manjine nad većinom. Negdje su te manjine ustrojene na religijsko-mezhebskoj osnovi, a negdje na klasnoj ili političko-oligarhijskoj osnovi. Konsenzualno prihvatanje kodeksa elementarnih ljudskih prava i sloboda pojedinaca i grupa, a koje su imanentne svim religijskim tradicijama, a i suvremenoj političkoj praksi sekularne države, riješilo bi problem. Muka je u tome što se niko ne želi odreći privilegija i monopola vlasti.

Prevenciju daljeg širenja sunitsko-šiitskih animoziteta i sukoba iz građanskog rata u Siriji najbolje mogu izvršiti tri regionalne sile, Turska, Iran i S. Arabija. Borba za vlast i dominaciju na pojedinim geografskim prostorima u muslimanskom svijetu upregnula je i zloupotrijebila vjeru i mezhebske razlike. U Siriji se preko krvi sirijskog naroda sukobljavaju i lome interesi ove tri regionalne sile, kao i globalni interesi Istok – Zapad. Potrebno je da to naša javnost razumije.

Što se BiH tiče, ne vidim nikakvu opasnost od širenja sunitsko-šiitskog animoziteta. Na koga bi se taj sunitiski animozitet prema šiitima širio, ovdje u BiH? Šiitska tradicija vjere kod nas nikada nije bila društveno etablirana. Ne postoje šiitske institucije u strukturi Islamske zajednice, a ni u široj društvenoj zajednici, kao ni sljedbenici šiizma, izuzev nekoliko pojedinaca i jednako minorne grupe sunitskih simpatizera šiizma. Bosanski muslimani iskazuju jednak nivo solidarnosti prema nevinim žrtvama u sirijskom građanskom ratu, kao i prema žrtvama ze-

Naš problem nije u nedostatku interesa investitora da ulažu u našu zemlju. Naš problem je u slabom kapacitetu institucija da apsorbiraju investicijski kapital. Nedostaju kvalitetni zakoni o zaštiti stranih investicija, zakoni o koncesijama, efikasne procedure za otvaranje stranih kompanija i stimulativne mjere za strane investicije. Nedostaje transparentnost i fer play u poslovanju. Mi smo još uvijek rekorderi u regionu po vremenu potrebnom za otvaranje kompanije. To znaju i naši ljudi koji se bave biznisom.

mljotresa u Iranu. Koliko mogu, i jednima i drugima upućuju humanitarnu pomoć. S vremena na vrijeme ovu našu periferiju zapljusnu oslabljeni valovi politizacije vjere iz muslimanskog svijeta. Odgovorni u Islamskoj zajednici razumiju te trendove i pružaju adekvatne odgovore.

Politička i društvena previranja u brojnim zemljama Bliskog istoka i Sjeverne Afrike sve više se pretvaraju u sukob kojim dominiraju autokratski režimi s jedne strane, i snage okupljene oko ideja tzv. „političkog islama“, s druge. Međutim, arapska društva imaju dugu tradiciju i drugih ideoloških i političkih pokreta, od arapskih nacionalista, preko socijalista i ljevičara različitih profila, pa sve do liberalnih i neoliberalnih gupacija. Šta se dešava sa drugim političkim alternativama? Je li ih vrijeme pregazilo, ili se nisu snašli u novim okolnostima?

Arapska politička scena je u minulih šezdesetak godina iskusila vlast i nacionalista, i socijalista i autokratskih apsolutističkih monarhija bez bilo kakvog političkog pluralizma. Pokazalo se da su to istrošeni politički modeli, kompromitirani autokratskom vladavinom i dugogodišnjom represijom nad narodom, do te mjere da se ne daju reformirati. Pored toga, većina tih političkih modela strana je tradiciji arapskog naroda, posebno basistički režim iz Sirije i Iraka. Osnivači tih ideologija i kasnije na njima razvijenih političkih sistema potiču iz novije političke filozofije sa Zapada. Jednostavno, to „političko drvo“ nije se primilo u arapskoj pustinji. Ostao je još „politički islam“ kao neisprobani model. Oko

BiH je kao država vrlo malo organizirano radila na promociji svog imidža u ovom dijelu svijeta. Prirodne ljepote naše zemlje i vrlo bogata kulturna baština, kao i prirodni mineralni i drugi resursi skoro da su nepoznati u arapskom svijetu. Izuzev malog broja stručnjaka i turista koji su nas posjećivali. Ohrabruje činjenica da je u posljednje dvije godine sve više turista iz Kuwaita i drugih zaljevskih zemalja koji BiH prepoznaju kao svoju omiljenu destinaciju i vraćaju joj se. Procjenjuje se da je BiH ove godine posjetilo već 35 hiljada turista iz Zaljeva. Taj dobar glas o ljepoti Bosne i njenih ljudi počeo se širiti Zaljevom.

njega se viju magline predrasuda i fobija. Privlačan je za široke narodne mase zato što još uvijek čuva kolektivno sjećanje na zlatno doba muslimanskog svijeta u kojem su muslimani bili subjekt, a ne samo objekt političke povijesti, kao danas. Sažeto kazano, „politički islam“ zagovara najprije moralnu obnovu muslimanskog svijeta, uređenje društva na temeljima izvorne muslimanske tradicije i institucionalno oživljavanje međumuslimanske solidarnosti. Neki od ovih elemenata daju se prepoznati u pokretu „arapsko proljeće“, i ponajviše time izazivaju podozrenje na Zapadu. Budućnost modela „političkog islama“ najviše zavisi od „izvođača radova na terenu“. Ukoliko taj model uspije ljudima vratiti slobodu, bolji život, samopoštovanje i dostojanstvo, onda će on i uspjeti, bez obzira na sve protivljenje svjetskih gospodara i njihovih namjesnika. Ukoliko „politički islam“ sklizne u kulturno-duhovni romantizam bez društvenog konteksta, jednodimenzionalno i militarizam, onda mu neprijatelji nisu ni potrebni. Raspast će se sam od sebe.

U domaćim medijima se mogla pročitati konstatacija koju su podržali i neki ovdašnji političari i intelektualci o tome kako „arapske zemlje BiH daju sadaku, a našim komšijama investicije“, vjerovatno aludirajući na najavljene investicije Ujedinjenih Arapskih Emirata u Srbiju. Znajući da govorite u svoje ime i da ne iznosite zvanični stav Ministarstva vanjskih poslova BiH, smatrate li ovu konstataciju tačnom?

Naravno da ne smatram. Valja znati da su svi ovi investitori iz Arapsko-perzijskog zaljeva, koji danas uspješno ulažu u Srbiju, Crnu Goru, Albaniju i Makedoniju, prethodno bili u BiH i nudili iste ili slične projekte. Qatar je još 1998. godine, prilikom prve posjete njihovog emira BiH nudio velike energetske projekte u skladištenju i distribuciji ukapljenog zemnog gasa (LNG). Trebao im je partner za izgradnju velikog gasnog terminala na jadranskoj obali odakle bi plin plinovodima distribuirali u Evropu. U tadašnjoj administraciji BiH oni jednostavno nisu imali sugovornika za tu temu. Istu ponudu su uputili i Hrvatskoj i predsjednik Mesić je ostvario vrlo prisnu suradnju sa katarskim emirom, ali projekat ni kod njih nije realiziran. Sad se vode pregovori o realizaciji tog projekta u Albaniji. Projekat se zove „Seman Gaz“ i sastoji se od izgradnje gasnog terminala kapaciteta 10 milijardi m³ i podvodnog plinovoda za distribuciju plina u Italiju i dalje u Evropu. Isti ti Katarani bili su zainteresirani za ulaganja u našu turističku industriju i industriju hrane, ali ništa od toga nije realizirano. Umjesto u BiH investirali su u Crnu Goru 320 miliona \$ kupivši turistički kompleks Plavi horizonti na crnogorskoj obali. I Emirćani su bili ovdje u Sarajevu 2001. i 2009. godine, posljednji put ministar vanjskih poslova i direktor najvećeg emiraćanskog investicijskog fonda, Abu Dhabi Investment Authority. Razgovarali su sa najvišim bih. zvaničnicima, ali su konkretne investicije izostale.

Naš problem nije u nedostatku interesa investitora da ulažu u našu zemlju. Naš problem je u slabom kapacitetu institucija da apsorbiraju investicijski kapital. Nedostaju kvalitetni zakoni o zaštiti stranih investicija, zakoni o koncesijama, efikasne procedure za otvaranje stranih kompanija i stimulativne mjere za strane investicije. Nedostaje transparentnost i fer play u poslovanju. Mi smo još uvijek rekorderi u regionu po vremenu potrebnom za otvaranje kompanije. To znaju i naši ljudi koji se bave biznisom. Nigdje nije potrebno toliko dozvola i raznih suglasnosti kako bi se započeo neki privatni biznis. U poslu kojim se bavim sretao sam naše ljude, bivše političare koji nisu više u politici nego se bave privatnim biznisom, koji investiraju u Albaniju u izgradnju malih hidroelektrana. Bio sam ne malo iznenađen i pitao ih zašto bježe od istih investicija u BiH. Rekli su da je u Albaniji neuporedivo lakše i unosnije poslovati nego u BiH. I sve to u BiH nije nikome problem. Zato mi još uvijek primamo sadaku od naših prijatelja iz arapskog svijeta, jer nismo spremni biti ozbiljni i odgovorni partneri u poslu, mada nam se velike investicije neprestano nude.

Onaj ko je spreman, on i dobija investicije, a onaj ko nije, on dobija sadaku.

Kakav je imidž BiH u arapskom svijetu? Da li se, i šta, treba i može uraditi na tom planu?

Pored sve neaktivnosti i bahatosti u našim odnosima sa arapskim svijetom, mi tamo još uvijek imamo dobar imidž. Kao što je bivša Jugoslavija u arapskom svijetu poznata po Titu, Južna Afrika po Nelsonu Mandeli, BiH je poznata po rahmetli Aliji Izetbegoviću. To je za BiH do sada još uvijek najbolji brend u arapskom svijetu.

BiH je kao država vrlo malo organizirano radila na promociji svog imidža u ovom dijelu svijeta. Prirodne ljepote naše zemlje i vrlo bogata kulturna baština, kao i prirodni mineralni i drugi resursi skoro da su nepoznati u arapskom svijetu. Izuzev malog broja stručnjaka i turista koji su nas posjećivali. Ohrabruje činjenica da je u posljednje dvije godine sve više turista iz Kuwaita i drugih zaljevskih zemalja koji BiH prepoznaju kao svoju omiljenu destinaciju i vraćaju joj se. Procjenjuje se da je BiH ove godine posjetilo već 35 hiljada turista iz Zaljeva. Taj dobar glas o ljepoti Bosne i njenih ljudi počeo se širiti Zaljevom. To se već dobrano osjeti na ulicama Sarajeva i drugih gradova. Uz turiste se lagano pokreću i za sada male investicije zaljevske srednje klase. No, ukoliko se ovaj trend nastavi, a treba sve učiniti da tako bude, za očekivati je i pokretanje krupnijih investicija, prvenstveno u turističkoj industriji. Bilo bi pošteno odati priznanje našem aktuelnom ambasadoru u Kuwaitu, gospodinu Senahidu Bistriću, na entuzijastičkom radu u otvaranju BiH za bogati zaljevski svijet.

Dozvolite mi da ovom prilikom navedem samo jedan primjer iz moje diplomatske prakse, kako se iz ničega, znanjem, umijećem i jakom voljom ipak može proizvesti dobar imidž jedne zemlje.

Dok sam bio ambasador BiH u Abu Dabiju 2001. godine sreo sam ponovo mog slovačkog kolegu s kojim se stjecajem okolnosti poznajem još iz Libije. Bio je jako marljiv i vrijedan i nastojao ostvariti nekakav opipljiv rezultat u odnosima između Slovačke i Emirata. No, imao je problem i često mi se žalio: domaćini geografski ne mogu identificirati Slovačku i često je miješaju sa Slovenijom, Čehoslovačkom i Slavonijom. Trebao je ponuditi nešto uvjerljivo po čemu će prepoznavati njegovu zemlju, a malo toga je bilo za prepoznavanje. A onda je došao na ideju: jedino što Slovačka ima kao poveznicu sa arapskim svijetom jeste biblioteka orijentalnih rukopisnih knjiga Safvet-bega Bašagića u Bratislavi. Izvijestio je svoje ministarstvo o tome i predložio plan: napraviti prezentaciju Bašagićeve biblioteke kao kulturnog blaga Slovačke u Emiratima. Prezentacija je održana. Trajala je četiri mjeseca. Rukopisi na arapskom, staroturskom i perzijskom izlagani su u svih sedam emirata uz popratna predavanja i rasprave kulturne i akademske elite. Lokalne televizije i štampa pratili su to kao vrlo rijedak i zanimljiv kulturni događaj. Kad je sve završeno rekao mi je da više nema problema kod domaćina u geografskom prepoznavanju Slovačke. Svi su je pamtili kao zemlju u kojoj se nalaze vrlo stari i vrijedni rukopisi na njihovom jeziku. Geografija više nije bila ni važna, izuzev pri kupovini aviokarata za Bratislavu.

A onda sam se skahrio. Kome ja da predložim prezentaciju orijentalnih rukopisa Gazi Husrev-begove biblioteke u Sarajevu?

Summary

الموجز

FAITH IS BEING ABUSED IN FIGHT FOR POWER AND
DOMINATION IN MUSLIM WORLD

سوء استغلال الدين في الصراع من أجل السلطة والسيادة في العالم الإسلامي
حوار مع السفير نصرت تشانتشار

INTERVIEW WITH AMBASSADOR NUSRET CANCAR
By Muhamed Jusic

أجرى الحوار: محمد يوسف

Well-experienced diplomat Nusret Cancar answers questions about possible solutions to crisis in Syria, responsibility of the international community and powers in the region for the events in Syria, about the real danger of the Sunni-Shia conflict growing deeper and spreading to some other Muslim communities. As an expert on Arab countries, he analyses recent changes in the Middle East and North Africa, state of Arab nations today, and events and consequences of the "Arab Spring".

يجيب الدبلوماسي المخضرم نصرت تشانتشار، في هذا الحوار عن أسئلة تتعلق بحل الأزمة السورية، ومسؤولية المجتمع الدولي والقوى الإقليمية عما يجري في سوريا، والمخاطر الحقيقية من أن يزداد الصراع السني الشيعي عمقا وانتشارا ليشمل مجتمعات مسلمة أخرى. والأستاذ نصرت تشانتشار واسع الاطلاع على الظروف السائدة في الدول العربية، وهو يقدم في هذا الحوار تحليلا لما حدث في السنوات الأخيرة في منطقة الشرق الأوسط وشمال أفريقيا، كما يتحدث عن حال الأمة العربية اليوم، وعن أحداث "الربيع العربي" ونتائجه.